

Erdély

Ozsváth Gábor:

HALOTTAINK NYOMÁN

Indulnom kéne, mint annyiszor immár pörgő éveim alatt, gyertyát gyújtanom. Tétovázom, testben nem, de lélekben indulok. Hol is kezdjem?

Egyre tódulnak elém a kopjafák, sírkövek. A székely ész megannyi fortélyos, örök irományai, melyeket meghamisítani nem lehet. Történelem ez, melyet a székely balták, vésők nem zsebrevágható könyvbe, vagy gyűrődő papírra, hanem kőbe, fába írtak, melynek ábécéje ott van a lelkekben.

Már vastag, ezerszínű szőnyeget borított alám a *Hargita*, a *Vécer*, a *Nagyerdő*, *Órkő*, *Murgó* meg a *Kakukk-hegy*. Dombok közt - mint a fateknőben nagyanyám frissen sült kenyerei - sorakoznak szépen *Erdővidék* székely falvai.

Itt elől, ez a dúcos, megnyúlt gyönyörű kenyér, *Kisbacon*. *Benedek Elek* szavait hallom:

"Az ország nyelvét meg kell tanulnotok, de anyanyelveteket nem szabad elfelejtenetek".

Ott világít a falu szélén az égő gyertyák fényétől az ősi temető. Gyertyát gyújtok *Benedek Elek* és az őt halálba kísérő neje, *Mária* sírjánál.

Ükapám hantjánál elmormolok egy imát és sietek tovább. Emez itt jobbra *Bibarcfalva*. A gyertyák halovány fényénél ismerős arcok. Együtt sírnak, gyászolnak a családok. *Bartis Ferenc*, *Ozsváth Sámuel*, *Váradi József*, az 1864-es összeesküvés székely vértanúinak leszármazottai. Szomjamat nem sörrel, borral, hanem szépen pezsgő "borvízzel" oltom.

Ráköszönök a gyönyörűen faragott székelykapu alatt álló tiszteletesre. Újra előjönnek szavai, melyeket e kis falu templomának Szent Lászlót ábrázoló freskója előtt hallottam:

"Vigyázzatok, álljatok meg a hitben, legyetek férfiak, legyetek kemények."

Szinte elhaladtam a kis *Bodos* mellett, úgy elrejtőzött a dombok árnyékában. *Budai Domokos* ősalmafáján termett almával kezemben hagyom el. Előttem tábla, rajta valaha ez állt: *Barót*. A nyelvújító *Baróti Szabó Dávid* és *Gál Mózes* ifjúsági író szülőfalujában talákoztam a kései utódokkal, akik nap mint nap leszállnak a mélybe.

Magyar Lajos így szól róluk:

"S akiben magzik gyengeség
 Fekete arca fehéredjen el
 Vesse ki magából az éjszaka
 Fusson innen a fehér fénybe fel."

Tovább lépve hallom, mint cseng a macskakövön a szabadságharc honvédezedese, *Gál Sándor* sarkantyúja. E hang már eltompult. Fények, millió kis gyertya lángja odakinn az örök honban. Hanttól-hantig bolyongok, mindenütt gyertyát hagyva. Ezt *Gáspár bátyámnak*, ezt *Hajnikának*, ezt *Döme bátyónak*... Majd a plébános hangja cseng fel:

"Győzhetetlen én köszálom..."
 "Tebenned bíztunk eleitől fogva..."

Elköszönve ettől a győzhetetlen köszáltól, tovább, *Vargyasra*, a *Danielek* ősi falujába sietek, *dr. Borbáth Károly*, a mártír történész kopjafájához. Rápillantok. Néhány ismerős faragott jel: csillag, lámpás, a Föld, Félhold és a Nap; mind-mind jelképei e székely nagyság életének.

A gyertyacsonkok és krizantimok sokaságát látva újra érzem, hogy ő köztünk maradt, csak a teste ment el.

Nem mulaszthatom el betérni *Máté Ferihez*, a temetők élő lapjainak művészi írójához, kinek vésője nyomán örök iromány, faragott mű marad elmúlászhatatlan.

Majd *Száldobos*, *Bardóc*, *Erdőfüle* következnek. Gyertyát hagyok barátaim sírjánál, ajakomon imát rebegve fától-fáig.

Magyarhermány és *Bodvaj*, nem önt itt már ágyút sem *Gábor Áron*, sem más, visszhangozza bár a Kakukk-hegy meg a Murgó, mint "dörögnek a völgyben a székely harangok".

Szárزازajta. Megannyi gyógyulni nem tudó nyitott seb. Itt azok gyújtanak gyertyát, kik látták férjeik, apáik, testvéreik véres haláltusáját. Elevenen ott él még bennük a megpattant szemgolyók, lehulló fejek, ökölbe szorult kezek, szitokra vagy imára nyílt ajkak örökre befejezetlen mozzanata.

Majd át a Véceren, *Köpec* és *Miklósvár*. Virrasztó, emlékező nép.
 "Baj van Köpecen."

Mennyi aktualitással teli e múlt századi mondás. Akkor házak égtek hamuvá, s a nép vált hajléktalanná. Ma talán e házak válnak elhagyottá.

Közép- és Nagyajta. *Kriza János*, *Cserei Mihály*, *Cserei Farkas*, *Molnos Dávid* eszembe juttatják *Kriza* szavait:

"Erdővidék az én hazám.
 Katonának szült az anyám.
 Zöld erdő zúgásán,
 Vad galamb szólásán

Nevelt jóapám."

Majd *Apáca*. *Apáczai Csere János* és *Bartalis János* költő talán nem szorul bemutatásra. Se *Bölöni Farkas Sándor*.

Csak úgy futtában végigrohantam mindenütt. Olvadó viasz és a friss hantok édeskés-kesernyész illata vesz körül.

Új hantok. Tegnap még közeli ismerősök. Imre, Gáspár, Jakab, és a gyertya fényénél nem látom Nándort, Jenőt, Jóskát.

Torkom egyre jobban elszorul.

Kányádi szavaival próbálom elnyomni. Hallom kérdését:

*"Tépték-e ki gyökeredet,
faragták-e a csontodat?"*

Majd *Tompa* szavai:

*"Szorítsad Imre...
S ne hagyd magad Áron."*

Már csak lélekben tettem, mit tettben kellett volna. *Reményik* szavaival mondom:

*"De aki másképp tehetne helyünkben
Az vesse reánk az első követ.
Minden percünk kínzó kiegyezés
Ahogy lehet..."*
